

Konkreetsed ettepanekud riikliku õppekava inimese- ja kodanikuõpetuse ainekava muutmiseks õppekava uues redaktisoonis.

13.10.2000

KODANIKUÕPETUS

1. Ettepanek kujundada riiklikku õppekavasse sotsiaalainete blokk.

Projekti tööühmal on ettepanek nimetatada seni riikliku õppekava inimese- ja kodanikuõpetuse blokki kuulunud õppeained riikliku õppekava uuendatud redaktisoonis sotsiaalaineteks.

Sotsiaalainete blokk

- 1) integreerib endas neid kõiki nelja kooliastet läbivaid ning teemasid praegukehtivas riiklikus õppekavas, mis on osutunud senisel õpetamisel otstarbekateks ja õpilase üldarengu seisukohalt vajalikuks;
- 2) näeb ette blokki kuuluvate ainete paiknemise kõigis neljas kooliastmes a 3 tunniga igapähe;
- 3) integreerib inimese toimetulekule ja efektiivsele kohanemisele ühiskonnas suunatud ained, arvestades kaht aspekti: (1) kujunemine sotsiaalselt küpseks, teovõimeliseks isiksuseks ja (2) kodanikuks kasvatamine, vanuse tõustes üha laiema ringi kodanikukohustuste teadvustamine ja enda kanda võtmine;
- 4) optimeerib õppesisud nende kõikide teiste õppeainetega integreerimise võimalusi ära kasutades, arvestades Eesti ühiskonna integratsiooniprobleemidega ja nende lahendamise rahvusvaheliste printsiipidega ning lähtudes eakohasuse printsiibist;
- 5) aitab õpilasel iseennast tundma õppides kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks ühiskonnaliikmeks, rõhutades senisest enam eetilisi küsimusi, isamaalisust ja kodumaa-armastuse põhimõtet.

2. Ettepanek nimetada riikliku õppekava inimese- ja kodanikuõpetuse blokki kuulunud kõik kodanikuõpetusliku tsükli ained ümber ühiskonnaõpetuseks.

Praegu on sisuliselt sama õppeaine õpetamisel erinevatel kooliastmel kasutusel kaks erinevat aine nimetust: 9. klassis kodanikuõpetus ning 12. klassis ühiskonnaõpetus. Selline kahetine lähenemine kujunes välja Eesti hariduse iseseisvumise aastatel ettevaatlikkusest nõukogude ajal tarvitusel olnud "ühiskonnaõpetuse" mõiste ees. Paralleelnimetuste kodanikuõpetus-ühiskonnaõpetus tarvitus on osutunud küllalt komplitseerituks. Ajaline distants on piisav selleks, et suhtuda mõistesse "ühiskonnaõpetus" neutraalselt ning võtta see kui mahult laiem ainukäibesse.

3. Ettepanek õpetada I kooliastmel sotsiaalainete blokki tervikuna ja ühiskonnaõpetust sealhulgas integreerituna teiste ainetega.

Õpetada sotsiaalaineid I kooliastmel integreerituna teiste ainetega igas klassis üks tund nädalas. Käsitletakse sotsiaalainete sisu eakohase tasemel lapse enda isikut, tema perekonna, kodu, sõprade, koduümbruse ja Eestimaaga seotud temaatikat. Läbivaks teemaks on õpilase mina suhe koduga, sh lähedaste inimestega ja koduümbrusega. Pannakse rõhku õpilastes käitumisoskuste ja vastutustunde kujundamisele, tehes seda igapäevaelu kohta käivate ainespetsiifiliste alusteadmiste vahendamise toel, vastavaid meetodikaid kasutades. Sellel vanuseastmel taotletakse eriti kommunikatiivsete ja sotsiaalsete pädevuste edendamist, loova ja analüüsiva mõtlemise arendamist ning eetiliste väärtuste kujundamist.

4. Ettepanek näha ühiskonnaõpetust sotsiaalainete blokis II-IV kooliastmeni iseseisva õppeainena.

Käsitleda ühiskonnaõpetust II-IV kooliastmel iseseisva õppeainena. See on eriti oluline õpetajate põhi- ja täiendkoolituse korraldamise seisukohast, samuti õppevara loomise seisukohast.

5. Ettepanek kujundada analoogselt ajaloo õppeainega ühiskonnaõpetuse kursus kontsentriiliseks.

Kuna ühiskonnaõpetuse ainesisus on õppeküsimumsi, mis on olulised õppida juba nooremates klassides, kuid mille juurde tuleb üldhariduskooli vanemal kooliastmel tagasi pöörduda, kujundada ainekava ümber seda asjaolu teadlikult silmas pidades. Kontsentriilisuse järgimine seab samas teatud ajalised raamid, mis aitab õppesisu valikuid kõikides klassides tervikuna optimeerida.

6. Ettepanek kujundada uus ühiskonnaõpetuse ainekava välja koostöös teiste sotsiaalainete, ajaloo, geograafia ning muude lähedaste ainete spetsialistidega.

Koostöö teiste õppeainete spetsialistidega peab:

- aitama vältida praegusesinevaid omavahelisi kattumisi (nt. ühiskonnaõpetuse ja ajaloo õppesisude mõned teemad 12. klassis),
- tagama selle, et eesti kooli õppesisust ei jääks omavahelise koordineerimatuse tõttu välja olulisi õppeküsimumsi,
- soodustama ainetevahelist integratsiooni.

7. Ettepanek lülitada ühiskonnaõpetuse ainesisusse uusi teemasid.

Aastate jooksul on erinevad instantsid teinud ettepanekuid lisada ühiskonnaõpetuse ainesisudesse erinevaid päevakorrale kerkinud küsimusi (nt. riigikaitse teemad, avaliku korra kaitse seoses sazenenud pommiähvardustega, usuõpetusega seotud küsimused, õigustemaatika). Samuti on Eesti poole pöördunud välismaised organisatsioonid, tehes ettepanekuid oluliste uudsete küsimuste nagu tarbijakaitse õppekavadesse lülitamiseks. Niisuguseid ettepanekuid on tarvis

analüüsida otsustamaks nende otstarbekuse üle ning vajaduse korral lülitada kas ühiskonnaõpetuse ainekavasse või adresseerida need edasi.

8. Ettepanek mõtestada ühiskonnaõpetuse ainesisu kaudu Eesti kui multikultuurse ühiskonna seisukohast lahti isamaalisuse mõiste.

9. Ettepanek viia ühiskonnaõpetuse ainesisu põhikoolis vastavusse kodakondsuse saamiseks esitatavate nõuetega.

Muuta ja täiendada 4., 8. ja 9. klassi ühiskonnaõpetuse aine sisu selliselt, et 9. klassil lõpul oleks mittekodanikest koolilõpetajail võimalik ühiskonnaõpetuse aines sooritada kodakondsuse saamise nõudeile vastav põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksam. Kas kõnealune eksam oleks üks kolmest kohustuslikust eksamist või erieksam vajab läbirääkimist teiste asjaomaste ametkondadega.

10. Ettepanek suurendada ühiskonnaõpetuse õpetamisel sotsiaalsete oskuste kujundamise osakaalu.

Seni on kodanikuõpetus ja ühiskonnaõpetus olnud suuresti teoreetilised õppeained. Ühiskonnaõpetuse peamisi eesmärke on aga mitte üksnes ühiskonna-alaste teadmiste andmine, vaid ka ühiskonnas toimimise praktiliste oskuste kujundamine. Seetõttu on uuendatud ühiskonnaõpetuse ainekavas vaja eraldada senisest rohkem aega sotsiaalsete oskuste (nagu valimisprotseduur, läbirääkimised, tekstide analüüs, dokumentide koostamine jne.) kujundamisele. Ühiskonnaõpetus peaks teisisõnu kujunema senisest enam oskusaine elemente sisaldavaks.

11. Ettepanekud hindamise alal.

Mitte hinnata õpilasi esimesel kooliastmel, vaid töötada välja õpilaste saavutustele hinnangute andmise süsteem. Viia ühiskonnaõpetuse õpitulemuste hindamise keskmisel ja vanemal kooliastmel sisse teadmiste hindamise kõrval ka oskuste hindamine.